

Қазақстан Республикасы Экология және табиғи ресурстар
министрлігі «Қазгидромет» РМҚ Қостанай облысы бойынша
филиалы

**ҚОСТАНАЙ ОБЛЫСЫ
БОЙЫНША ҚОРШАҒАН ОРТА
ЖАЙ-КҮЙІ ЖӨНІНДЕГІ
АҚПАРАТТЫҚ БЮЛЛЕТЕНІ**

Қыркүйек 2024 жыл

Қостанай, 2024 жыл

	МАЗМҰНЫ	Стр.
	Алғысөз	3
1	Атмосфералық ауаны ластаудың негізгі көздері	4
2	Атмосфералық ауа сапасының жай-күйі	4
3	Жер үсті сулары сапасының жай-күйі	12
4	Жер үсті суларының сапасы мониторингінің нәтижелері	12
5	Радиациялық жағдай	13
6	Атмосфералық жауын-шашынның химиялық құрамы	14
7	1 қосымша	15
8	2 қосымша	19
9	3 қосымша	21

Алғысөз.

Ақпараттық бюллетень ұлттық гидрометеорологиялық қызметтің бақылау желісінде қоршаған ортаның жай-күйіне мониторинг жүргізу бойынша «Қазгидромет» РМК мамандандырылған бөлімшелері орындайтын жұмыстардың нәтижелері бойынша дайындалған.

Бюллетень Қостанай қ. аумағындағы қоршаған ортаның жағдайы туралы мемлекеттік органдарды, жұртшылықты және халықты ақпараттандыруға арналған және ластану деңгейінде болып жатқан өзгерістердің үрдісін ескере отырып, ҚР Қоршаған ортаны қорғау саласындағы іс-шаралардың тиімділігін одан әрі бағалау үшін қажет.

Қостанай облысының атмосфералық ауа сапасын бағалау

1. Атмосфералық ауаны ластаудың негізгі көздері

Қоғамдық денсаулық сақтау департаментінің бақылауларына сәйкес облыс қалаларындағы ауа бассейнін ластаудың негізгі көздері жылу энергиясы, өнеркәсіп және автокөлік кәсіпорындары болып табылады. Ауылдық елді мекендерде атмосфералық ауаның ластануы стационарлық көздерден - қазандықтардан байқалады.

Облыста 645 қазандықтың: қатты отынмен – 572, сұйық (мазут) - 12, табиғи газбен – 60, электр қуатымен-1 жұмыс істейді.

Қостанай, Рудный, Арқалық, Жітіқара, Лисаков қалаларында атмосфералық ауаға ұйымдастырылған шығарындылары бар объектілер саны - 39. Облыстың 3 қаласында - Рудный, Жітіқара, Лисаков қалаларында ауаны ластаудың негізгі көзі қара металлургия объектілері болып табылады.

2. Қостанай облысының атмосфералық ауа сапасының мониторингі.

Қостанай қаласы аумағындағы атмосфералық ауаның жай – күйін бақылау-сынамаларды қолмен іріктеудің 2 бекетінде және 2 автоматты станцияда.

Жалпы қала бойынша 9 көрсеткіш анықталады: 1) қалқыма бөлшектер (шаң); 2) РМ-2,5 қалқыма бөлшектер; 3) РМ10 қалқыма бөлшектер; 4) күкірт диоксиді; 5) көміртегі оксиді; 6) азот диоксиді; 7) азот оксиді; 8) озон 9) күкірт сутегі.

1-кестеде бақылау бекеттерінің орналасқан жері және әрбір бекетте анықталатын көрсеткіштер тізбесі туралы ақпарат берілген.

1- кесте

Бақылау бекеттерінің орналасқан жері және анықталатын қоспалар

№	Сынама алу	Бекеттің мекен-жайы	Анықталатын қоспалар
г. Қостанай			
1	қолмен іріктеу	Қайырбеков көшесі, 379; тұрғын ауданы	Қалқыма бөлшектер (шаң), күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, оксид және диоксиді азоты
3		Дошанов көшесі, 43, қала орталығы	
2	үздіксіз режимде-әрбір 20 минут сайын	Бородин көшесі № 142 үйдің ауданы	РМ10 қалқыма бөлшектері, РМ-2,5 қалқыма бөлшектері, көміртегі оксиді, азот диоксид және азот оксиді, күкірт диоксиді, озон, күкіртті сутек, гама сәулеленуінің эквивалентті дозасының қуаты
4		Маяковский-Волынов көшелерінің қиылысы	

Қостанай облысында стационарлық бақылау бекеттерінен басқа жылжымалы экологиялық зертхана жұмыс істейді, оның көмегімен ауа сапасын өлшеу Облыстың 5 нүктесі бойынша қосымша жүргізіледі (2-қосымша) 7 көрсеткіш бойынша: 1) қалқыма бөлшектер (шаң); 2) күкірт диоксиді; 3) көміртегі оксиді; 4) азот диоксиді; 5) азот оксиді; 6) күкірт сутегі; 7) озон.

2.1 2024 жылғы қыркүйек айындағы Қостанай қ. атмосфералық ауа сапасын мониторингілеу нәтижелері.

Стационарлық бақылау желісінің мәліметтері бойынша, атмосфералық ауаның ластану деңгейі жоғары деп бағаланды, №4 ЛББ ауданында (Маяковский-Волынов көшесінің бұрышы) көміртегі оксиді бойынша СИ 2,0 (жоғары деңгей) және ЕЖҚ = 1% (жоғары деңгей) мәндерімен анықталды.

Азот диоксидінің орташа айлық концентрациясы -1,57 ШЖШ о.т. басқа ластаушы заттардың концентрациясы ШЖШ-дан аспады.

Көміртегі оксидінің максималды бір реттік концентрациясы – 2,02 ШЖШм.б. , азот диоксиді бойынша -1,20 ШЖШм.б. басқа ластаушы заттардың концентрациясы ШЖШ-дан аспады (2-кесте).

Атмосфералық ауаның жоғары ластануы (ЖЛ) және экстремалды жоғары ластануы (ЭЖЛ) жағдайлары анықталған жоқ.

2-кесте

Атмосферлық ауа ластануының сипаттамасы

Қоспа	Орташа шоғыр (Қмес.)		Ең үлкен бір реттік шоғыр (Қмес.)		ЕЖҚ %	ШЖШ арту жағдайларының саны		
	мг/м ³	ШЖШо.т асу еселігі	мг/м ³	ШЖШм.б асу еселігі		> ШЖШ	>5 ШЖШ	>10 ШЖШ
	Соның ішінде							
Қостанай қ.								
Қалқыма бөлшектер	0,0000	0,00	0,0000	0,00	0	0	0	0
Күкірт диоксиді	0,0217	0,43	0,0530	0,11	0	0	0	0
Көміртек оксиді	0,4800	0,16	10,1215	2,02	0	11	0	0
Азот диоксиді	0,0629	1,57	0,2400	1,20	0	2	0	0
Күкіртсутегі	0,0014		0,0026	0,33	0	0	0	0
Азот оксиді	0,0154	0,26	0,3128	0,78	0	0	0	0

Қорытындылар:

Соңғы бес жылда қыркүйек айында ауаның ластану деңгейі келесідей өзгерді:

Графикадан көріп отырғанымыздай, соңғы бес жылдағы қыркүйек айындағы ластану деңгейі 2020- 2022 және 2024 жылдары жоғарылаған, 2023 жылы төмен деп бағаланды.

"Ең көп қайталану" көрсеткішінің көпжылдық өсуі негізінен күкірт диоксиді мен көміртегі оксиді есебінен байқалды, бұл қаланың жүктелген қиылыстарында автокөлік ретінде ауаның ластануына айтарлықтай үлес қосатынын көрсетеді.

Метеорологиялық жағдайлар

Қыркүйек айында циклондық ауа райы басым болды. Тұрақсыз ауа райы байқалды, жиі жаңбыр жауып, найзағай ойнады.

Кейбір күндері төмен градиентті қысым өрісінің әсерінен жауын-шашынсыз ауа райы байқалды, 0-5 м/с әлсіз жел соғады.

Қостанайда негізінен қолайсыз метеорологиялық жағдайларға байланысты ауаның ластануы күтілді.

08, 09, 10,11, 14,15,19,28-30 қыркүйекте ауаның ластануы күтілді.

2.2 Рудный қаласының атмосфералық ауа сапасының мониторингі

Рудный қаласының аумағында атмосфералық ауаның жай-күйін бақылау 2 автоматты станцияда жүргізіледі.

Жалпы қала бойынша 6 көрсеткіш анықталады: 1) қалқыма бөлшектер (шан); 2) күкірт диоксиді; 3) көміртегі оксиді; 4) азот диоксиді; 5) азот оксиді; 6) күкірт сутегі

3-кестеде бақылау бекеттерінің орналасқан жері және әрбір бекетте анықталатын көрсеткіштер тізбесі туралы ақпарат берілген.

3-кесте

Бақылау бекеттерінің орналасқан жері және анықталатын қоспалар

№	Сынама алу	Бекет мекенжайы	Анықталатын қоспалар
Рудный қ.			
5	үздіксіз режимде-әрбір 20 минут сайын	Молодая Гвардия көшесі	PM10 қалқыма бөлшектері, күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, азот диоксиді және азот оксиді, күкіртеутек, гама сәулеленуінің баламалы дозасының қуаты
6	үздіксіз режимде-әрбір 20 минут сайын	4-ші тұйық көше	

2024 жылғы қыркүйек айындағы Рудный қ. атмосфералық ауа сапасы мониторингінің нәтижелері.

Стационарлық бақылау желісінің мәліметтері бойынша , атмосфералық ауаның ластану деңгейі жоғары деп бағаланды, №5 ЛББ бекеті ауданында (көше қиылысы Молодая Гвардия гвардия - 4-ші жолақ) көміртегі оксиді бойынша СИ 1,9 (төмен деңгей) және ЕЖҚ= 1% (жоғары деңгей) мәндерімен анықталды.

*БҚ сәйкес, егер СИ мен ЕЖҚ әртүрлі градацияға түссе, онда атмосфераның ластану деңгейі осы көрсеткіштердің ең жоғарғы мәні бойынша бағаланды.

Орташа айлық ластаушы заттардың концентрациясы ШЖШ-дан аспады.

Азот оксидінің максималды бір реттік концентрациясы – 1,91 ШЖШм.б., азот диоксидінің -1,03 ШЖШм.б., басқа ластанушы заттардың концентрациясы ШЖШ-дан аспады. (4-кесте).

Атмосфералық ауаның жоғары ластануы (ЖЛ) және экстремалды жоғары ластануы (ЭЖЛ) жағдайлары анықталған жоқ.

4-кесте

Атмосферлық ауа ластануының сипаттамасы

Қоспа	Орташ шоғыр (Q _{мес.})		Ең жоғары бір реттік концентрациясы (Q _м)		ЕЖҚ %	ШЖШ _{м.р.} арту жағдайларының саны		
	мг/м ³	ШЖШ _{о.т.ас} у еселігі	мг/м ³	ШЖШ _{м.б} асу еселігі		> ШЖШ	>5 ШЖШ	>10 ШЖШ
					Соның ішінде			
Рудный қ.								
Қалқыма бөлшектер	0,0	0,00	0,00	0,00	0	0	0	0
Күкірт диоксиді	0,01	0,29	0,03	0,06	0	0	0	0
Көміртек оксиді	0,02	0,01	2,42	0,48	0	0	0	0
Азот диоксиді	0,01	0,24	0,21	1,03	0	2	0	0
Күкіртсутегі	0,00		0,00	0,28	0	0	0	0
Азот оксиді	0,01	0,13	0,76	1,91	1	11	0	0

Қорытындылар: Соңғы (2020-2024 жж.) жылдарында қыркүйек айында ауаның ластану деңгейі келесідей өзгерді:

Графикадан көріп отырғанымыздай, соңғы бес жылдағы ластану деңгейі 2023 мен 2024 жылдары төмен болды, 2020 мен 2021 және 2022 жылдары көтеріңкі деп бағаланды.

Орташа тәуліктік шоғырлану нормативтерінің көміртегі оксиді мен азот оксиді және азот диоксидінен асып кетуі байқалды.

"Ең жоғары қайталану" көрсеткішінің көпжылдық өсуі негізінен азот диоксиді есебінен байқалды, бұл қаланың тығыз қиылыстарында да, шаруашылық қызметінде де автокөліктің ауаның ластануына айтарлықтай үлес қосқанын көрсетеді.

2.3 Жітіқара қаласының атмосфералық ауасы сапасының мониторингі

Жітіқара қаласында атмосфералық ауаның жай-күйін бақылау-1 автоматты станцияда жүргізіледі. Жалпы 4 көрсеткіш анықталады: 1) күкірт диоксиді; 2) көміртегі оксиді; 3) азот диоксиді; 4) озон. 5-кестеде бақылау бекеттерінің орналасқан жері және әрбір бекетте анықталатын көрсеткіштер тізбесі туралы ақпарат берілген.

5-кесте

Бақылау бекеттерінің орналасқан жері және анықталатын қоспалар

№	Сынама алу	Бекет мекенжайы	Анықталатын қоспалар
Жітіқара қ.			
1	үздіксіз режимде-әрбір 20 минут сайын	2 шағын аудан, Октябрь қонақ үйі	азот диоксиді, күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, озон,

2024 жылғы қыркүйек айындағы Жітіқара қаласының атмосфералық ауа сапасы мониторингінің нәтижелері.

Стационарлық бақылау желісінің мәліметтері бойынша атмосфералық ауаның ластану деңгейі өте жоғары деп бағаланады, күкірт диоксиді бойынша СИ 3,2 (жоғары деңгей) және азот диоксиді бойынша ЕЖҚ = 41% (жоғары деңгей) мәндерімен анықталады.

*БҚ сәйкес, егер СИ мен ЕЖҚ әртүрлі градацияға түссе, онда атмосфераның ластану деңгейі осы көрсеткіштердің ең жоғарғы мәні бойынша бағаланды.

Азот диоксидінің орташа айлық концентрациясы – 4,25 ШЖШ_{о.т.}, басқа лаस्ताушы заттардың концентрациясы ШЖШ-дан аспады.

Азот диоксидінің максималды бір реттік концентрациясы – 1,82 ШЖШ_{м.б.}, күкірт диоксидінің максималды бір реттік концентрациясы –3,15 ШЖШ_{м.б.}, озон- 2,14 ШЖШ_{м.б.}, басқа лаस्ताушы заттардың концентрациясы ШЖШ-дан аспады. (6-кесте).

Атмосфералық ауаның жоғары ластануы (ЖЛ) және экстремалды жоғары ластануы (ЭЖЛ) жағдайлары анықталған жоқ.

6 -кесте

Атмосферлық ауа ластануының сипаттамасы

Қоспа	Орташ шоғыр (Q _{мес.})		Ең жоғары бір реттік концентрациясы (Q _м)		ЕЖҚ %	ШЖК _{м.р.} арту жағдайларының саны		
	мг/м ³	ШЖШ _{о.т.} асу еселігі	мг/м ³	ШЖШ _{м.б.} асу еселігі		> ШЖШ	>5 ШЖШ	>10 ШЖШ
Жітіқара қ.								
Күкірт диоксиді	0,0008	0,00	0,00	0,00	0,000	0	0	0
Көміртегі оксиді	0,0083	0,17	1,57	3,15	0,417	9	0	0
Азот диоксиді	0,1700	4,25	0,36	1,82	41,39	894	0	0
Озон	0,0011	0,04	0,34	2,14	0,046	1	0	0

2.4 Арқалық қаласының атмосфералық ауа сапасының мониторингі

Арқалық қаласындағы атмосфералық ауаның жай – күйін бақылау-1 Автоматты станцияда жүргізіледі. Жалпы 4 көрсеткіш анықталады: 1) күкірт диоксиді; 2) көміртегі оксиді; 3) азот диоксиді; 4) озон;. 7-кестеде бақылау бекеттерінің орналасқан жері және әрбір бекетте анықталатын көрсеткіштер тізбесі туралы ақпарат берілген.

7-кесте

Бақылау бекеттерінің орналасқан жері және анықталатын қоспалар

№	Сынама алу	Бекет мекенжайы	Анықталатын қоспалар
Арқалық қ.			
5	үздіксіз режимде-әрбір 20 минут сайын	Ш.Жәнібек к-сі, 87 үй ауданы	азот диоксиді, күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, озон

2024 жылғы қыркүйек айындағы Арқалық қаласының атмосфералық ауа сапасының мониторингінің нәтижелері.

Стационарлық бақылау желісінің мәліметтері бойынша, атмосфералық ауаның ластану деңгейі жоғары деп бағаланады, күкірт диоксиді бойынша ЕЖҚ 0% (төмен деңгей) және СИ =5,8 (жоғары деңгей) тең мәнімен анықталады.

*БҚ сәйкес, егер СИ мен ЕЖҚ әртүрлі градацияға түссе, онда атмосфераның ластану деңгейі осы көрсеткіштердің ең жоғарғы мәні бойынша бағаланды.

Озонның орташа айлық концентрациясы – 1,68 ШЖШо.т., басқа ластаушы заттардың концентрациясы ШЖШ-дан аспады.

Күкірт диоксидінің максималды бір реттік концентрациясы – 5,82 ШЖШм.б., басқа ластаушы заттардың концентрациясы ШЖШ-дан аспады (8-кесте).

Атмосфералық ауаның жоғары ластануы (ЖЛ) және экстремалды жоғары ластануы (ЭЖЛ) жағдайлары анықталған жоқ.

8-кесте

Атмосферлық ауа ластануының сипаттамасы

Қоспа	Орташ шоғыр (Q _{мес.})		Ең жоғары бір реттік концентрациясы (Q _м)		ЕЖҚ %	ШЖШ _{м.р.} арту жағдайларының саны		
	мг/м ³	ШЖШ _{о.т.асу} еселігі	мг/м ³	ШЖШ _{м.б.асу} еселігі		> ШЖШ	>5 ШЖШ	>10 ШЖШ
Арқалық қ.								
Күкірт диоксиді	0,1972	0,07	4,54	0,91	0,046	1	0	0
Көміртек оксиді	0,0026	0,05	2,91	5,82	0,046	1	1	0
Азот диоксиді	0,0104	0,26	0,14	0,69	0,000	0	0	0
Озон	0,0503	1,68	0,15	0,94	0,000	0	0	0

2.5 Қарабалық кентінің атмосфералық ауа сапасының мониторингі.

Қарабалық кентінде атмосфералық ауаның жай – күйін бақылау-1 Автоматты станцияда. Жалпы 3 көрсеткіш анықталады: 1) күкірт диоксиді; 2) күкірт сутегі.

9-кестеде бақылау бекеттерінің орналасқан жері және әрбір бекетте анықталатын көрсеткіштер тізбесі туралы ақпарат берілген.

9-кесте.

Бақылау бекеттерінің орналасқан жері және анықталатын қоспалар			
№	Сынама алу	Бекет мекенжайы	Анықталатын қоспалар
Қарабалық к.			
13	үздіксіз режимде-әрбір 20 минут сайын	Гагарин көшесі, 40 «А»	күкірт диоксиді; күкіртсутегі.

2024 жылғы қыркүйек айындағы Қарабалық кентінің атмосфералық ауа сапасы мониторингінің нәтижелері

Стационарлық бақылау желісінің мәліметтері бойынша, атмосфералық ауаның ластану деңгейі **көтеріңкі** деп бағаланады, ЕЖҚ мәні 38% - ға тең (көтеріңкі деңгей) және СИ мәні = 2,1 (төмен деңгей) күкіртсутегі бойынша анықталады.

*БҚ сәйкес, егер СИ мен ЕЖҚ әртүрлі градацияға түссе, онда атмосфераның ластану деңгейі осы көрсеткіштердің ең жоғарғы мәні бойынша бағаланды.

Күкірт диоксидінің орташа айлық концентрациясы – 1,55 ШЖШ_{о.т.}, басқа ластаушы заттардың концентрациясы ШЖШ-дан аспады.

Күкіртсутегінің максималды бір реттік концентрациясы – 2,1 ШЖШ_{м.б.}, басқа ластаушы заттардың концентрациясы ШЖШ-дан аспады.

Атмосфералық ауаның жоғары ластануы (ЖЛ) және экстремалды жоғары ластануы (ЭЖЛ) жағдайлары анықталған жоқ.

10-кесте

Атмосферлық ауа ластануының сипаттамасы

Қоспа	Орташа шоғыр (Q _{мес.})		Ең үлкен бір реттік шоғыр (Q _{мес.})		ЕЖҚ %	ШЖК арту жағдайларының саны		
	мг/м ³	ШЖШ _{о.т.} а су еселігі	мг/м ³	ШЖШ _{м.б.} а су еселігі		> ШЖ Ш	>5 ШЖ Ш	>10 ШЖ Ш
Қарабалық а.								
Күкірт диоксиді	0,0775	1,55	0,0952	0,2	0,000	0	0	0
Күкіртсутегі	0,0076		0,0170	2,1	38,362	829	0	0

Қорытындылар:

Соңғы бес жыл ішінде қыркүйек айында ауаның ластану деңгейі келесідей өзгерді:

Графикадан көріп отырғанымыздай, соңғы бес жылдағы қыркүйек айындағы ластану деңгейі 2020 - 2022 жылдары төмен деп бағаланды, 2023 жылы көтеріңкі , 2024 жылы жоғары деп бағаланды.

Қостанай қаласындағы эпизодтық бақылаулар деректері бойынша атмосфералық ауаның жай-күйі.

Қостанай қаласында ауаның ластануын бақылау екі нүктеде жүргізілді (№4-нүкте Қонай шағын ауданы, №5 нүкте Дружба мектеп ауданы).

Қалқыма бөлшектердің (шаң), күкірт диоксидінің, көміртегі оксидінің, азот диоксидінің, азот оксидінің, күкіртсутектің және озонның концентрациясы өлшенді.

Азот диоксидінің максималды бірреттік концентрациясы – 1,04 ШЖШ_{м.б.}, күкірт диоксиді– 3,52 ШЖШ_{м.б.} азот оксиді– 9,23 ШЖШ_{м.б.} ,қалған ластаушы заттардың концентрациясы рұқсат етілген норма шегінде болды (11-кесте).

11 -кесте

Қостанай қаласында бақылау деректері бойынша ластаушы заттардың ең жоғары шоғырлануы

Анықталатын қоспалар	Іріктеу нүктелері	
	№ 3	
	qm мг/м ³	qm/ПДК
Қалқыма бөлшектер (шаң)	0,29	0,58
Азот диоксиді	0,21	1,04
Күкірт диоксиді	1,76	3,52
Көміртек оксиді	3,69	9,23
Азот оксиді	3,23	0,65
Күкіртсутегі	0,00	0,41
Озон	0,01	0,09

3. Қостанай облысы аумағындағы жер үсті сулары сапасының мониторингі.

Қостанай облысының жер үсті суларының сапасын бақылау 11 су объектілердің 16 тұстамасында (Тобыл, Әйет, Тоғызак, Үй, Обаған, Желқуар, Торғай өзендері, Шортанды, Амангелді, Қаратомар және жоғарғы Тобыл су қоймалары) жүргізілді.

Алынатын су сынамаларындағы жер үсті суларын зерттеу кезінде сапаның 37 физикалық-химиялық көрсеткіштері анықталады: көзбен бақылау, судың температурасы, еріген оттегі, сутектік көрсеткіш, қалқыма заттар, түсі, мөлдірлігі, иісі, судың шығыны мен деңгейі, ОБТ₅, ОХТ, тұз құрамының бас иондары, биогенді (азот, фосфор, темір, кремний, фторидтер қосылыстары) және органикалық заттар (мұнай өнімдері, СПАВ, ұшпа фенолдар), ауыр металдар (никель, марганец, мыс, мырыш, қорғасын).

4. Қостанай облысы аумағындағы жер үсті суларының сапасы мониторингінің нәтижелері.

Қазақстан Республикасының су объектілері суының сапасын бағалау үшін негізгі нормативтік құжат "Су объектілеріндегі судың сапасын жіктеудің бірыңғай жүйесі" (бұдан әрі – Бірыңғай жіктеу) болып табылады.

Бірыңғай жіктеу бойынша судың сапасы келесідей бағаланады:

12-кесте

Су объектінің атауы	Су сапасының класы		Параметрлері	Өлш.бір.	Концентрациясы
	2023 ж. қыркүйек	2024 ж. қыркүйек			
Тобыл өзені	нормаланбайды (>5класс)	нормаланбайды (>5класс)	Хлоридтер	мг/дм ³	519,52
Айет өзені	5 класс	5 класс	Қалқыма заттар	мг/дм ³	34,5
Обаған өзені	нормаланбайды (>5класс)	нормаланбайды (>5класс)	Хлоридтер	мг/дм ³	548,8
			Минерализация	мг/дм ³	2161,2
			Магний	мг/дм ³	139,8
Тоғызак өзені	нормаланбайды (>5класс)	5 класс	Никель	мг/дм ³	0,113
Үй өзені	4 класс	5 класс	Никель	мг/дм ³	0,119
Желқуар өзені	нормаланбайды (>5класс)	3 класс	Магний	мг/дм ³	29,8
Торғай өзені	3 класс	4 класс	Магний	мг/дм ³	30,4
Қаратомар суқаймасы	нормаланбайды (>5класс)	3 класс	ОБТ ₅	мг/дм ³	4,02

Жоғарғы Тобыл су қоймасы	4 класс	5 класс	Қалқыма бөлшектер	мг/дм ³	40,8
Амангелді су қоймасы	нормаланбайды (>5класс)	3 класс	ОБТ ₅	мг/дм ³	3,74
Шортанды су қоймасы	3 класс	4 класс	Магний	мг/дм ³	57,8

** - 5 сынып су "ең нашар сапа"»

2023 жылдың қыркүйек айымен салыстырғанда Тобыл, Әйет, Тоғызак, Обаған, Үй, Желқуар өзендерінде жер үсті суының сапасы айтарлықтай өзгермеген.

Үй өзеннің және Жоғарғы Тобыл су қоймасының жер үсті суының сапасы 4-кластан 5-класқа ауысуы – нашарлады, Торғай өзені мен Шортанды су қоймасы 3 - кластан 4-класқа ауысты-нашарлады.

Тоғызак өзенінің жер үсті суының сапасы жоғары 5 –кластан 5 –класқа, Желқуар өзені мен Қаратомар және Амангелді су қоймаларының жер үсті суының сапасы жоғары 5 кластан 3 класқа ауысты - жақсарды.

Қостанай облысының су объектілеріндегі негізгі ластанушы заттар магний, хлоридтер, никель, минерализация, қалқыма заттар ,ОХТ болып табылады. Осы көрсеткіштер бойынша сапа нормативтерінің артуы негізінен табиғи сипатта болады.

Жоғары ластану (ЖЛ) және өте жоғары ластану (ЭЖЛ) жағдайлары

2024 жылдың қыркүйекте Қостанай облысы аумағында **ЖЛ жағдайлары тіркелмеді.**

Су объектілерінің сапасы жөніндегі ақпарат жармалар бөлінісінде 2-қосымшада

5. Радиациялық жағдай

Жергілікті жердегі гамма-сәулелену деңгейін бақылау күн сайын 6 метеорологиялық станцияда (Қостанай, Қарабалық, Қарасу, Жітіқара, Қараменді, Сарыкөл) және Қостанай қаласындағы атмосфералық ауаның ластануын бақылайтын 4 Автоматты бекетте (№2 ЛБП; №4 ЛБП), Рудный (№5 ЛБП; №6 ЛБП) жүзеге асырылды.

Облыстың елді мекендері бойынша атмосфераның жерге жақын қабатының радиациялық гамма-фонының орташа мәндері 0,00-0,19 мкЗв/сағ шегінде болды, облыс бойынша орташа радиациялық гамма-фон 0,10 мкЗв/сағ құрады және рұқсат етілген шектерде болды.

Қостанай облысының аумағында атмосфераның жерге жақын қабатының радиоактивті ластануын бақылау көлденең планшеттермен ауа сынамаларын алу жолымен 2 метеорологиялық станцияда (Жітіқара, Қостанай) жүзеге асырылды. Станцияда сынамаларды бес тәуліктік іріктеу жүргізілді.

Облыс аумағындағы атмосфераның жер бетіндегі қабатындағы радиоактивті түсулердің орташа тәуліктік тығыздығы 1,5 –2,1 Бк/м² шегінде ауытқыды. Облыс

бойынша түсу тығыздығының орташа шамасы $1,7 \text{ Бк/м}^2$ құрады, бұл шекті берілген деңгейден аспайды.

6. Қостанай облысы аумағындағы атмосфералық жауын-шашынның химиялық құрамы

Атмосфералық жауын-шашынның химиялық құрамын бақылау Қостанай метеостанциясындағы жаңбыр суының сынамаларын іріктеуден тұрды .

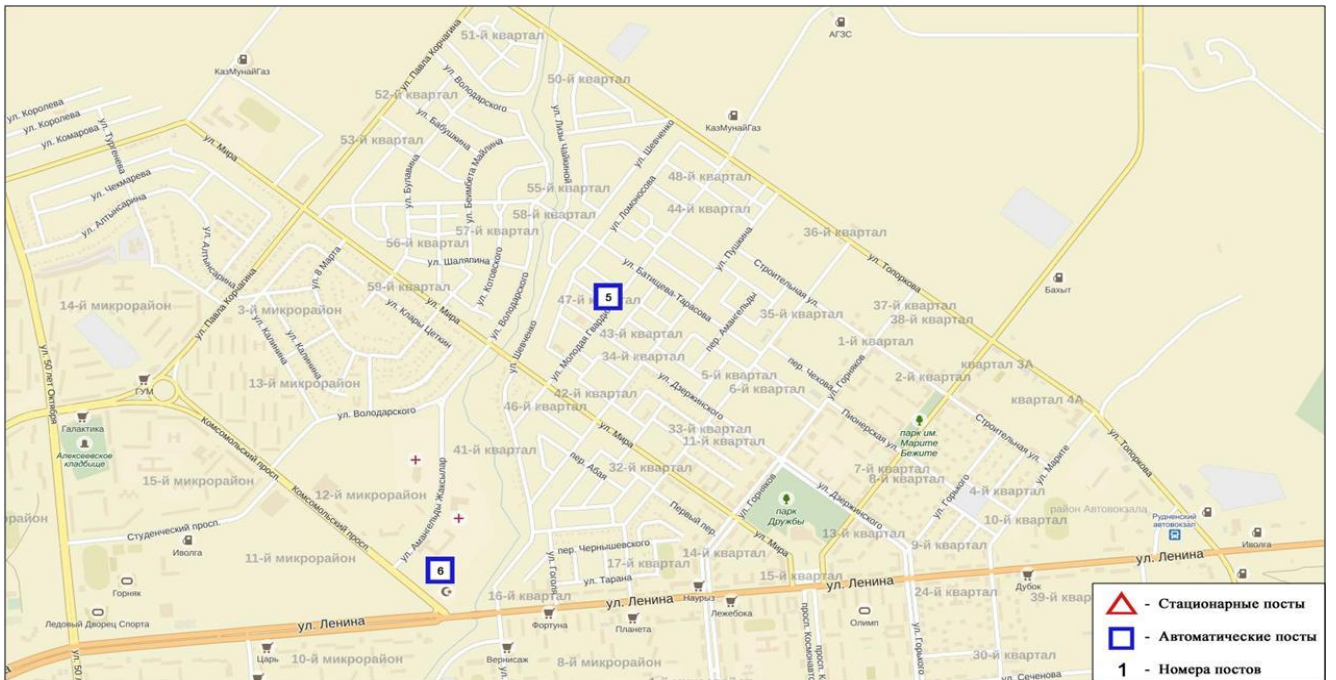
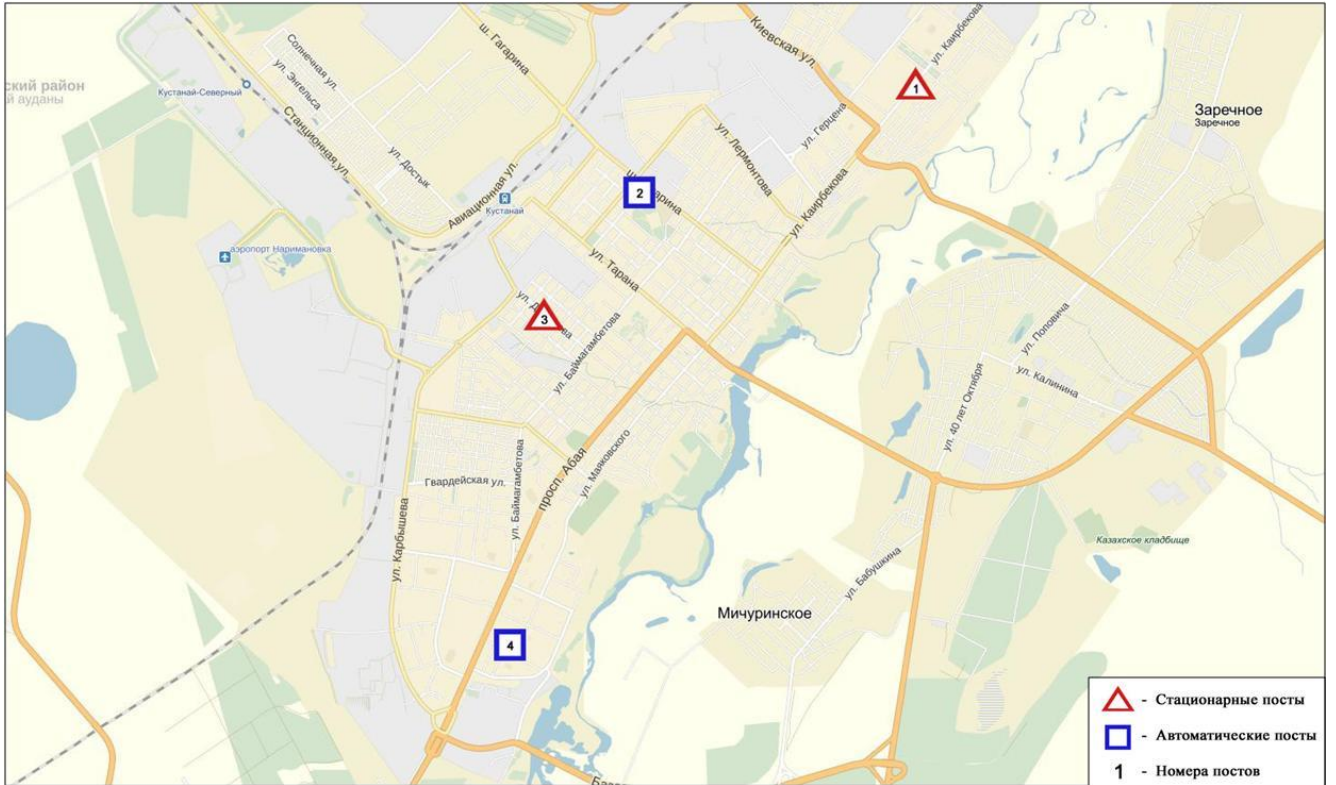
Жауын-шашын сынамаларында сульфаттар 17,3 %, хлоридтер 9,7 %, гидрокарбонаттар 43,9%, нитраттар 2,4 %, аммоний 2,3 %, натрий 5,3 %, калий 3,0 %, магний 2,3 %, кальций иондары 13,8% басым болды.

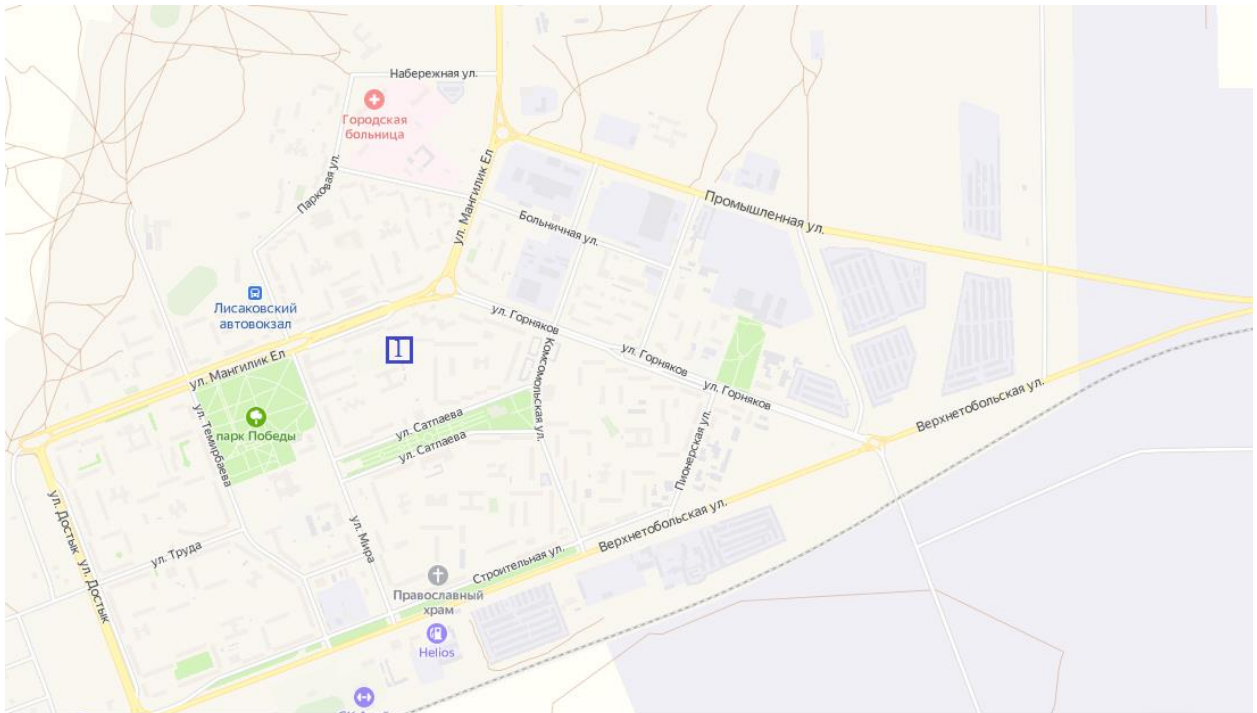
Жалпы минералдану шамасы 39,87 мг/л, электрөткізгіштігі – 59,3 мкСм/см құрады.

Жауын-шашынның қышқылдығы бейтарап орта сипатына ие (6,64).

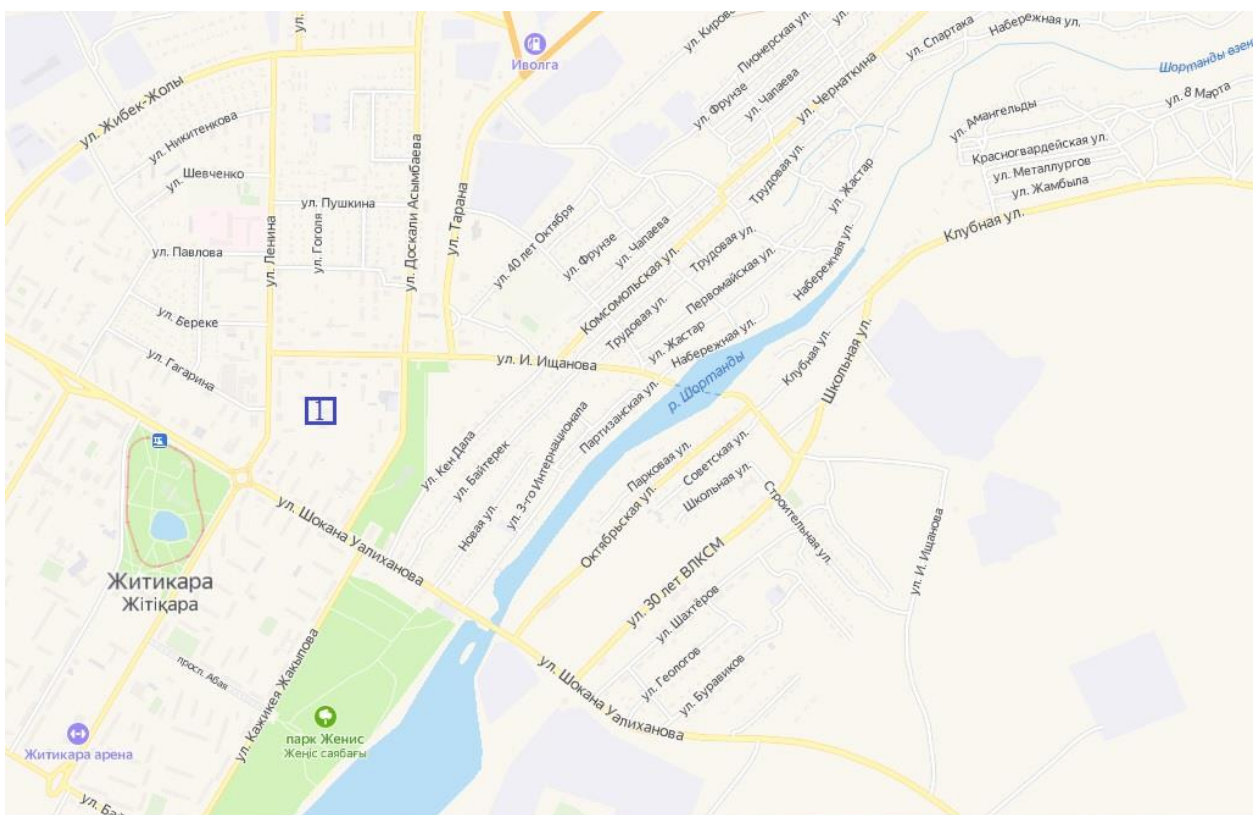

1-қосымша

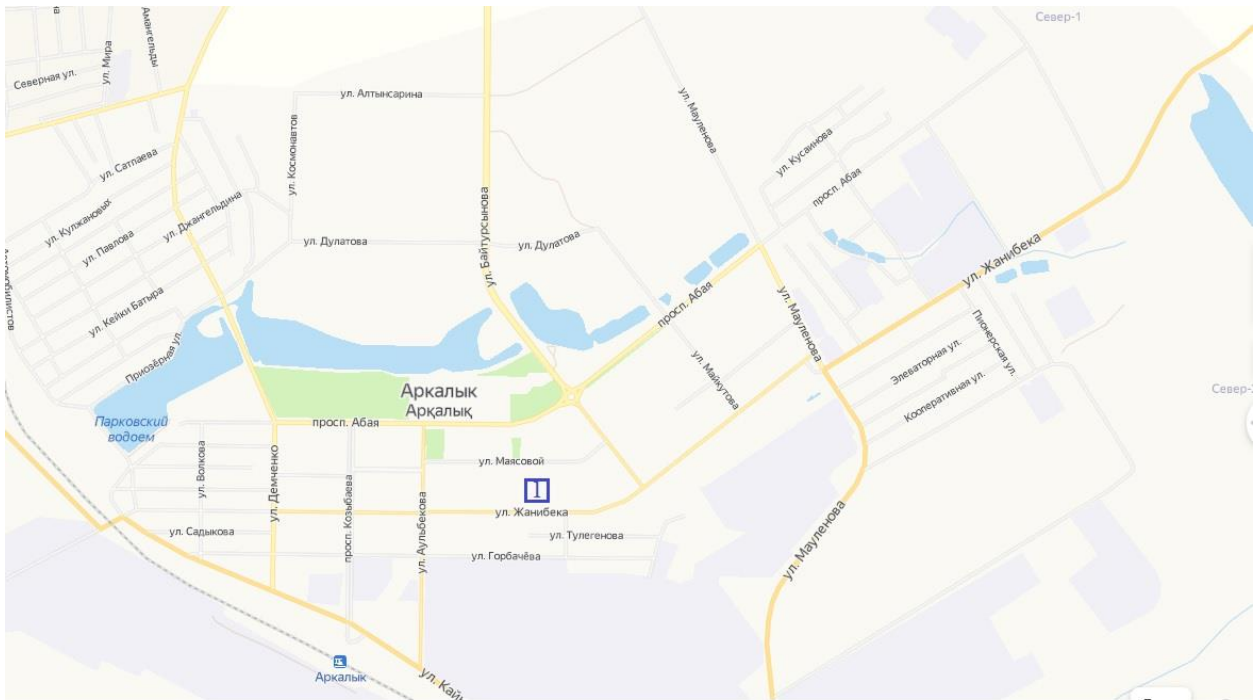

Лисаков қаласының атмосфералық ауасының ластануын бақылаудың стационарлық желісінің орналасу схемасы

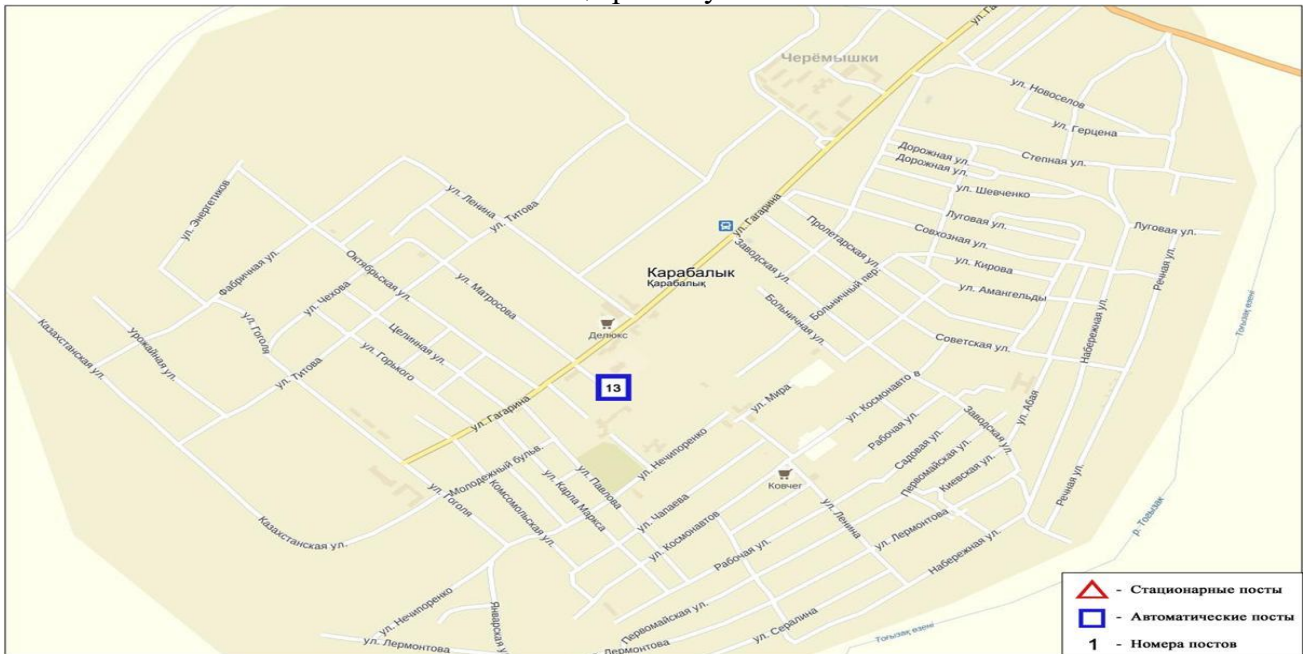

Жітіқара қаласының атмосфералық ауасының ластануын бақылаудың стационарлық желісінің орналасу схемасы

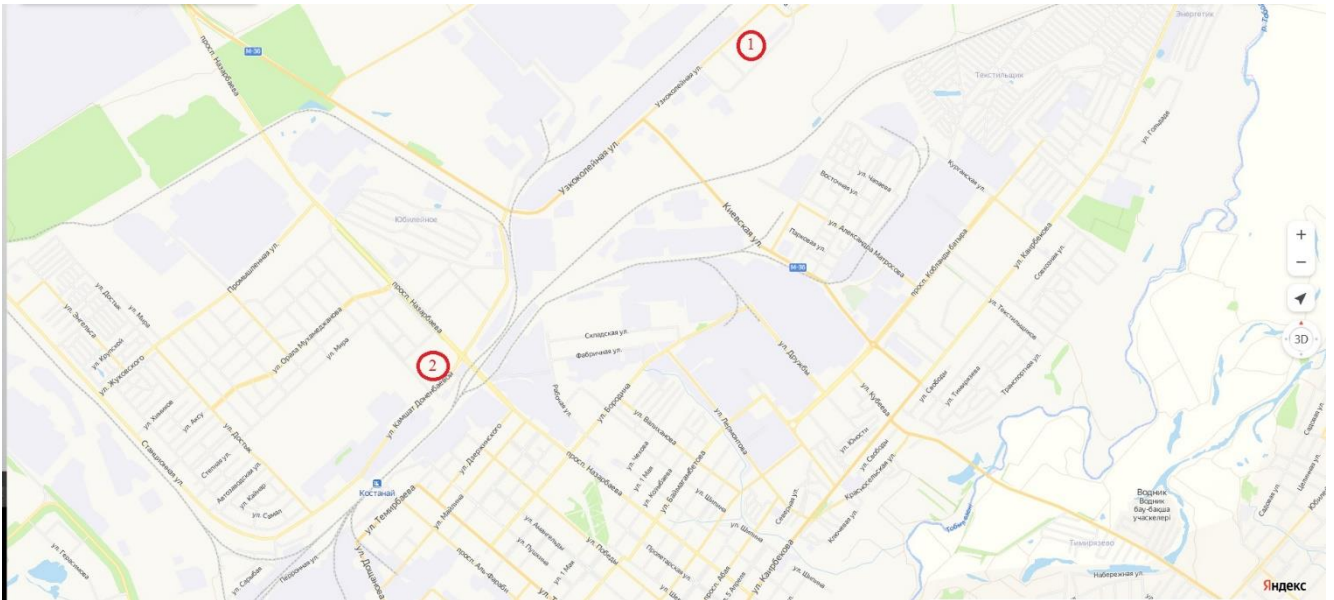

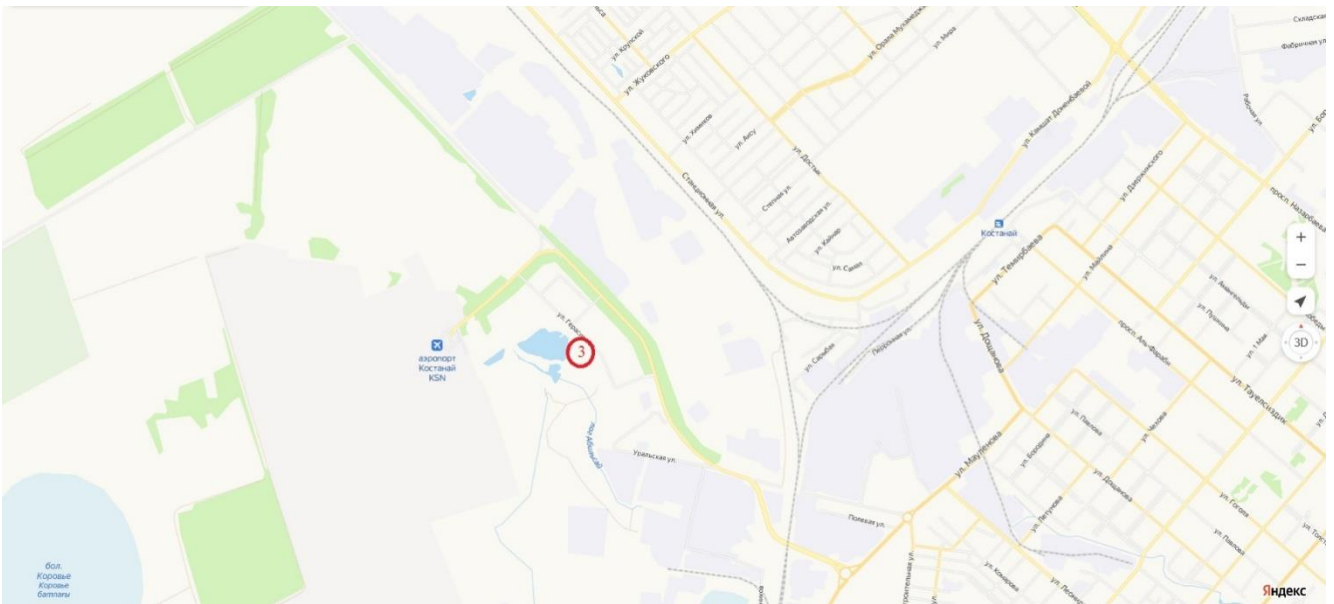
Арқалық қаласының атмосфералық ауасының ластануын бақылаудың стационарлық желісінің орналасу схемасы

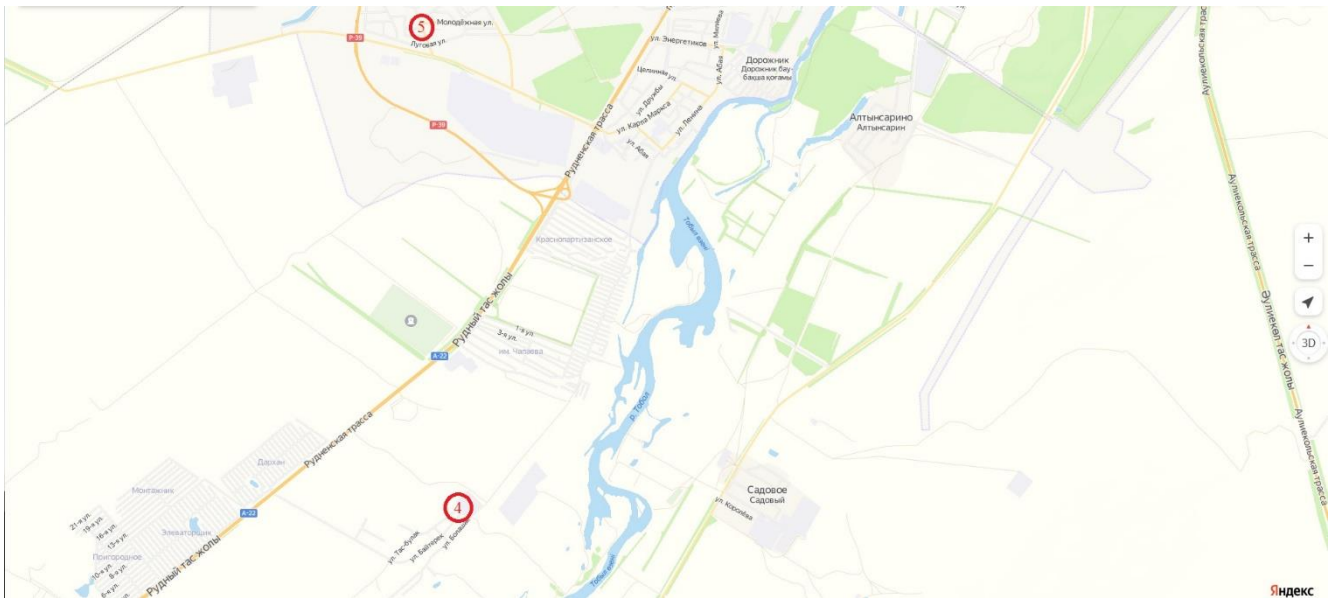
Қарабалық кентінің атмосфералық ауасының ластануын бақылаудың стационарлық желісінің орналасу схемасы

Қостанай қ. эпизодтық бақылаулар кезінде атмосфералық ауаның ластануын бақылау бойынша пункттерінің орналасу схемасы

Қостанай қ. эпизодтық бақылаулар кезінде атмосфералық ауаның ластануын бақылау бойынша пункттерінің орналасу схемасы

Қостанай қ. эпизодтық бақылаулар кезінде атмосфералық ауаның ластануын бақылау бойынша пункттерінің орналасу схемасы

2-қосымша

Қостанай облысындағы тұстамалар бойынша жер үсті суларының сапасы туралы ақпарат

Су объектісі және тұстамасы	Физика-химиялық параметрлердің сипаттамасы	
Тобыл өзені	судың температурасы 14-18 °С, сутегі көрсеткіші 7,05-7,41, суда еріген оттегінің концентрациясы 6,84-10,53 мг/дм ³ , ОБТ ₅ - 1,71 – 2,65 мг/дм ³ , түсі- 7,7– 22,4 градус, мөлдірлігі- 21- 30 см, иісі – барлық жармаларда 0 балл.	
Аққарға к. тұстамасы, селодан с/б тұстамасында ОШ қарай 1 км	нормаланбайды (5кластан<)	Магний – 383,0 мг/дм ³ , кальций – 220,4 мг/дм ³ , хлоридтер – 2134,1 мг/дм ³ , минерализация – 5146,2 мг/дм ³ . Хлоридтердің, кальцийдің, магнийдің және минерализацияның нақты концентрациясы фондық кластан аспайды.
Гришенка с. тұстамасы, селодан с/б тұстамасында 0,2 км төмен	4 класс	Магний – 68,7 мг/дм ³ . Магнийдың нақты концентрациясы фондық кластан аспайды.
Қостанай тұстамасы, су шығарып тасталғаннан 1 км жоғары	нормаланбайды (5кластан<)	Қалқыма заттар – 40,0 мг/дм ³ . Қалқыма заттардың нақты концентрациясы фондық кластан асып түседі.
Қостанай тұстамасы, қаладан 10 км төмен	нормаланбайды (5кластан<)	Қалқыма заттар – 44,4 мг/дм ³ . Қалқыма заттардың нақты концентрациясы фондық кластан асып түседі.

Милютинка тұстамасы, с/б тұстамасында, селоның ішінде	нормаланбайды (5кластан<)	Қалқыма заттар – 46,3 мг/дм ³ . Қалқыма заттардың нақты концентрациясы фондық кластан асып түседі.
Әйет өзені	судың температурасы 15,0 °С, сутегі көрсеткіші 7,33, суда ерітілген оттегінің концентрациясы – 6,56 мг/дм ³ , ОБТ ₅ – 0,48 мг/дм ³ , түсі 21,0 градус, мөлдірлігі – 25 см, иісі – 0 балл.	
Варваринка с. тұстамасы, селодан с/б тұстамасында 0,2 км жоғары	5 класс	Қалқыма заттар – 34,5 мг/дм ³ . Қалқыма заттардың нақты концентрациясы фондық кластан асып түседі.
Обаған өзені	Судың температурасы 17 °С, сутегі көрсеткіші 7,56 суда ерітілген оттегінің концентрациясы – 8,89 мг/дм ³ , ОБТ ₅ – 0,36 мг/дм ³ , түсі – 63,5 градус, мөлдірлігі – 8,0 см, иісі – 0 балл.	
Ақсуат с. тұстамасы, с/б тұстамасында селодан Ш қарай 4 км	нормаланбайды (5кластан<)	Хлоридтер – 548,8 мг/дм ³ , магний – 139,8 мг/дм ³ минерализация – 2161,2 мг/дм ³ . Хлоридтердің, магнийдың және минерализацияның нақты концентрациясы фондық кластан аспайды.
Тоғызак өзені	Су температурасы 14,8-15,2 °С, сутегі көрсеткіші 7,6- 7,67, суда ерітілген оттегінің концентрациясы 9,58-8,21 мг/дм ³ , ОБТ ₅ – 1,7-2,32 мг/дм ³ , түсі – 22,0 градус, мөлдірлігі - 30 см, иісі – 0 балл.	
Тоғызак тұстамасы с/б тұстамасында Тоғызак ст. СБ қарай 1,5 км	4 класс	Магний – 50,5 мг/дм ³ . Магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан аспайды.
Михайловка к. тұстамасы, с/б тұстамасында селодан СШ қарай 1,1 км	5 класс	Никель – 0,132 мг/дм ³ .
Үй өзені	Су температурасы 15,4 °С, сутегі көрсеткіші – 7,58 суда ерітілген оттегінің концентрациясы – 5,06 мг/дм ³ , ОБТ ₅ – 2,51 мг/дм ³ , түсі – 33,0 градус, мөлдірлігі- 30 см, иісі – 0 балл.	
Үйское с. тұстамасы, с/б тұстамасында Үйское селодан Ш қарай 0,5 км	5 класс	Никель – 0,119 мг/дм ³ . Никельдің нақты концентрациясы фондық кластан асып түседі.
Желкуар өзені	судың температурасы 15,0 °С, сутегі көрсеткіші – 7,23, суда ерітілген оттегінің концентрациясы – 9,17 мг/дм ³ , ОБТ ₅ – 1,56 мг/дм ³ , түсі – 15,1 градус, мөлдірлігі – 30,0 см, иісі – 0 балл.	
Чайковский к. тұстамасы, с/б тұстамасында селодан ОШ қарай 0,5 км	4 класс	Магний – 29,8 мг/дм ³ . Магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан аспайды.
Торғай өзені	Су температурасы 15,0 °С, сутегі көрсеткіші – 7,43 суда ерітілген оттегінің концентрациясы – 7,52 мг/дм ³ , ОБТ ₅ – 4,39 мг/дм ³ , мөлдірлігі – 27 см.	

Торғай с. тұстамасы, селоның ішінде	4 класс	Магний – 30,4 мг/дм ³ .
Амангелді су қоймасы	судың температурасы 15,0 °С, сутектік көрсеткіш – 7,43, суда ерітілген оттегінің концентрациясы – 9,57 мг/дм ³ , ОБТ ₅ – 3,74 мг/дм ³ , мөлдірлігі – 30 см.	
тұстама Қостанай қ., 8 км ОБ г. Костанай	3 класс	ОБТ ₅ – 3,74 мг/дм ³ . ОБТ ₅ -ның нақты концентрациясы фондық кластан асып түседі.
Каратомар су қоймасы	судың температурасы 15,0 °С, сутектік көрсеткіш – 7,77, суда ерітілген оттегінің концентрациясы – 9,71 мг/дм ³ , ОБТ ₅ – 4,02 мг/дм ³ , мөлдірлігі – 30,0 см.	
Береговое с. жармасы, су қоймасы гидроқұрылысынан ОБ-қа 3,6 км.	3 класс	ОБТ ₅ – 4,02 мг/дм ³ . ОБТ ₅ -ның нақты концентрациясы фондық кластан асып түседі.
Жоғарғы Тобыл су қоймасы	судың температурасы 15,0 °С, сутектік көрсеткіш – 7,87, суда ерітілген оттегінің концентрациясы – 10,54 мг/дм ³ , БПК ₅ – 2,65 мг/дм ³ , мөлдірлігі – 26,0 см.	
тұстама Лисаков қ., 5 км, Лисаков қ. Б	5 класс	Қалқыма заттар – 40,8 мг/дм ³ . Қалқыма заттардың нақты концентрациясы фондық кластан асып түседі.
Шортанды су қоймасы	судың температурасы 15,0 °С, сутектік көрсеткіш – 7,30 суда ерітілген оттегінің концентрациясы – 7,66 мг/дм ³ , БПК ₅ – 4,02 мг/дм ³ , мөлдірлігі 30 см.	
тұстама Жітіқара көпір ауданында	4 класс	Магний – 30,4 мг/дм ³ .

** - 5-сыныптағы су «ең нашар сапа»

3-қосымша

Анықтамалық бөлім

Елді-мекен атмосфералық ауасындағы ластаушы заттардың шекті жол берілген шоғырлары (ШЖШ)

Қоспалардың атауы	ШЖШ мәні, мг/м ³		Қауіптілік класы
	ең жоғары бір реттік	орташа тәуліктік	
Азот диоксиді	0,2	0,04	2
Азот оксиді	0,4	0,06	3
Аммиак	0,2	0,04	4
Бенз / а / пирен	-	0,1 мкг/100 м ³	1
Бензол	0,3	0,1	2
Бериллий	0,09	0,00001	1
қалқыма заттар (бөлшектер)	0,5	0,15	3
PM 10 қалқыма бөлшектері	0,3	0,06	
PM 2,5 қалқыма бөлшектері	0,16	0,035	
Сутегі хлориді	0,2	0,1	2
Кадмий	-	0,0003	1
Кобальт	-	0,001	2
Марганец	0,01	0,001	2

Мыс	-	0,002	2
Мышьяк	-	0,0003	2
Озон	0,16	0,03	1
Қорғасын	0,001	0,0003	1
Күкірт диоксиді	0,5	0,05	3
Күкірт қышқылы	0,3	0,1	2
Күкіртсутегі	0,008	-	2
Көміртек оксиді	5,0	3	4
Фенол	0,01	0,003	2
Формальдегид	0,05	0,01	2
Фторлы сутегі	0,02	0,005	2
Хлор	0,1	0,03	2
Хром (VI)	-	0,0015	1
Мырыш	-	0,05	3

"Қалалық және ауылдық елді мекендердегі атмосфералық ауаға гигиеналық норматив" (2015 жылғы 28 ақпандағы №168 СанПин)

Атмосфераның ластану индексінің дәрежесін бағалау

Градациялар	атмосфералық ауаның ластануы	көрсеткіштер	Бір айдағы бағалау
I	Төмен	СИ НП, %	0-1 0
II	Жоғары	СИ НП, %	2-4 1-19
III	Жоғары	СИ НП, %	5-10 20-49
IV	Өте жоғары	СИ НП, %	>10 >50

РД 52.04.667–2005, Мемлекеттік органдарды, жұртшылықты және халықты ақпараттандыру үшін қалалардағы атмосфераның ластану жай-күйінің құжаттары. Әзірлеуге, сақтауға, мазмұндауға және мазмұнына қойылатын жалпы талаптар

Су пайдалану санаттары (түрлері) бойынша су пайдалану кластарын саралау

Су пайдалану санаты (түрі)	Мақсаты / тазалау түрі	Су пайдалану класы				
		1 класс	2 класс	3 класс	4 класс	5 класс
Балық шаруашылығы су пайдалану	Лосось	+	+	-	-	-
	Тұқы	+	+	-	-	-
Шаруашылық-ауыз су пайдалану	Қарапайым су дайындау	+	+	-	-	-
	Кәдімгі су дайындау	+	+	+	-	-
	Қарқынды су дайындау	+	+	+	+	-
Рекреациялық су пайдалану (мәдени-тұрмыстық)		+	+	+	-	-
Суару	Дайындықсыз	+	+	+	+	-
	Карталарда тұндыру	+	+	+	+	+
Өнеркәсіп:		+	+	+	+	-

технологиялық мақсаттар, салқындату процестері						
гидроэнергетика		+	+	+	+	+
пайдалы қазбаларды өндіру		+	+	+	+	+
көлік		+	+	+	+	+

Су объектілеріндегі су сапасын жіктеудің бірыңғай жүйесі (АШМ СРК 09.11.2016 ж. №151 бұйрығы)

Радиациялық қауіпсіздік нормативі*

Нормаланатын шамалар	Доза шектері
Тиімді доза	Халық
	Кез келген кезекті 5 жыл үшін жылына 1 мЗв орташа, бірақ жылына 5 мЗв артық емес

* Радиациялық қауіпсіздікті қамтамасыз етуге санитарлық-эпидемиологиялық

«ҚАЗГИДРОМЕТ» РМК ҚОСТАНАЙ ОБЛЫСЫ БОЙЫНША ФИЛИАЛЫ

МЕКЕН-ЖАЙЫ:

ҚОСТАНАЙ ҚАЛАСЫ
О.ДОСЖАНОВ КӨШЕСІ, 43
тел./ФАКС: 8 (7142) 50-26-49, 50-34-29
e- MAIL: lab_kos@meteo.kz